

Vern om Livet

Hyrdebrev fra de nordiske katolske biskopene om det ufødte barns verdighet

Kjære brødre og søstre i Kristus!

Kjære medborgere i de nordiske land!

I løpet av det århundret som nå går mot sin avslutning har vi nordboere kommet til den overbevisning at alle mennesker har lik rett til liv, frihet, utdanning, helsestell og sosial trygghet. Tross den innsikten at velferden har visse grenser, kan man trygt hevde at vi har gjort store fremskritt i kampen mot fattigdom og urettferdighet. I dag regnes våre land blant de mest fremgangsrike på jorden, med en levestandard uten sidestykke i menneskehetens historie. Disse fremskrittene skal vi være svært takknemlige for. Men ennå finnes det urettferdighet i vårt samfunn som rimer dårlig med våre idealer, og som vi må bøte på.

Som i vår uttalelse fra 1971, "Abort og kristent ansvar", vil vi i dette hyrdebrevet gjøre oppmerksom på det ufødte barns situasjon og forklare hvorfor det å tillate abort er uforenelig med denne streben etter å skape et mer rettferdig samfunn. Som katolske biskoper i Norden vil vi rette disse ordene først og fremst til våre brødre og søstre i den kristne tro og forklare Kirkens lære i Evangeliets lys. Ettersom etikken og moralens krav gjelder for alle mennesker, uansett tro og livssyn, vil vi hermed også innlede en dialog med alle som oppriktig streber etter å bygge en bedre verden, selv om de ikke deler vår tro eller alle våre vurderinger.

Dette hyrdebrevet har tre deler. Først presenteres og forklares det kristne synet på livet. I den andre delen forsøker vi å gå inn på de problemer og spørsmål angående abort som er typiske i våre land. Til sist kommer vi med noen oppfordringer og foreslår konkrete tiltak som forhåpentligvis kan fremme det ufødte barnets sak.

1. Menneskelivet sett i lys av kristentroen

1.1. Møtet med livets Gud

Den mest grunnleggende av alle menneskelige erfaringer er den innsikt at vi har fått livet i gave. Dette kan kristne og ikke-kristne være enige om. Vi har ikke valgt å være til, men er kommet til verden ved andres formidling. Vi ble født som vergeløse skapninger og vi vokste og modnet takket være våre foreldres eller andre menneskers omsorg. Langsomt har vi kommet til den innsikt at vi har andre å takke for vårt liv og vår menneskelige utvikling. Og ettersom vi selv har fått livet i gave føler vi også ansvar for andre menneskers vel. Dette forklarer også hvorfor vi instinktivt ønsker å verne om livet og føler avsky når det ødelegges eller utslukkes.

Mange av våre samtidige tolker vår tilblivelse som et naturens slumpetreff. I dette perspektivet er det "Naturen" eller "tilfeldighetene" vi har å takke for våre liv. Vi kristne mener imidlertid at naturens tilsynelatende tilfeldige hendelser skjuler en dypere hemmelighet: Guds livgivende vilje. Mennesket er ikke et hvilket som helst vesen og våre liv

er ikke bare en biologisk prosess. Vi er delaktige i Guds eget liv, med evigheten som perspektiv og mål.

Allerede på Bibelens første side presenteres Gud som skaper og livgiver. "I begynnelsen skapte Gud himmelen og jorden" (1 Mos 1,1). Og etter å ha skapt noe av intet, ville han av dette noe skape noen, altså en person. Med et treffende billedspråk sier Bibelen så: "Og Herren Gud formet mennesket av jord fra marken og blåste livspust inn i hans nese, så mannen ble til en levende skapning" (1 Mos 2,7). Helt fra tidenes begynnelse ville Gud etablere en relasjon med oss, engasjere seg i historien vår, kunne elske oss slik at vi på vår side kunne elske Gud og ta del i hans herlighet. Derfor innledet han en privilegert relasjon med ett folk. Som det aller første blant folkeslagene på jorden skulle Israel lære seg å omgås Gud og erfare den frigjøringen som senere skulle tilbys hele menneskeheten. Når pakten ble inngått mellom Gud og hans utvalgte folk, ble det stilt overfor et grunnleggende etisk veivalg som fremdeles står ved lag.

"Se, i dag har jeg lagt fram for deg livet og det gode og døden og det vonde. Gjør du som jeg byr deg i dag, så du elsker Herren din Gud og går på hans veier og holder hans bud, forskrifter og dommer, da skal du leve og bli tallrik. Herren din Gud skal velsigne deg i det landet du går inn i og legger under deg" (5 Mos 30,15-16).

Likevel ville historien vise at Israel ikke alltid ville gå livets vei. I stedet valgte Guds folk å dyrke livløse avguder og på andre måter bryte den pakten som var blitt opprettet. Men Gud forlot aldri sitt folk. Han viste stadig sin miskunn mot dem. Han ventet tålmodig på at Israel igjen skulle velge "livet og det gode". I en berømt profeti full av håp sier han gjennom profeten Esekiel: "Se, mitt folk, jeg åpner gravene deres og lar dere stige opp av dem. Så fører jeg dere til Israels land. [?] Jeg gir dere min Ånd så dere blir levende, og lar dere bo i deres eget land. Da skal dere sanne at jeg, Herren, har talt og setter det i verk, lyder ordet fra Herren" (Esek 37,12-14).

1.2. Det nye livet i Kristus

Men det skulle mye mer til for at Israel skulle forstå hele "livets glade budskap". Derfor ville Gud i sin uendelige barmhjertighet selv underkaste seg jordelivets kår. Livets opphav ikledde seg selv en synlig skikkelse, ble et foster, ble født av en kvinne og ble "som vi - bare uten synd" (jfr. Heb 4,5). Når Gud slik ble menneske i Jesus Kristus, ble livets godhet, menneskets storhet og dets stilling blant alle levende skapninger bekreftet på et ufattelig vis.

Gjennom forkynnelsen av det glade budskapet (Evangeliet), ved de under han gjorde, og fremfor alt ved sin død og oppstandelse gjenoppretter Kristus det falne livet. Han er sannelig livet som "er menneskenes lys" (Joh 1,4). Alt som tidligere virket håpløst i våre øyne, vår tilbøyelighet til synd, vår iblant tilsynelatende endeløse sorg, vår legemlige svakhet og til sist vår legemlige død, helbredes og oppreises i ham. Som det heter i vår liturgi: "For de fattige forkynte han frelse, for de fangne frihet, for de sorgfulle glede. Han overgav seg selv til døden for å fullbyrde [Faderens] frelsesverk, og ved sin oppstandelse fra de døde gjorde han døden til intet og fornyet vårt liv" (fra fjerde eukaristiske bønn). I Johannesevangeliet sammenfatter Jesus sitt glade budskap med følgende ord: "Jeg er kommet for at de skal ha liv, og det i overflod" (Joh 10,10).

Etter Kristi oppstandelse og himmelferd er vi ikke overlatt til oss selv. Som Jesus hadde lovet (jfr. Joh 15,26), sendte Faderen den Hellige Ånd til oss. I Kristus og gjennom den Hellige Ånd har vi kristne tatt imot et nytt liv, Guds eget liv, som er pantet på den herlighet som venter oss i himmelen. Apostelen Paulus som selv fikk erfare denne frelsen på et svært konkret vis, skrev til de kristne i Roma: "Ved dåpen er vi altså døde og blitt begravet, sammen med ham, for at også vi skal leve og ferdes i en ny tilværelse, på samme måte som Kristus ved

Faderens herlighet ble oppreist fra de døde. ... Men om vi er døde sammen med Kristus, så er det vår tro at vi også skal leve sammen med ham" (Rom 6,4.8). I sine brev til menighetene oppfordrer Paulus de første kristne til å forbli trofaste mot dette nye livet vi har mottatt i Kristus, en skatt som vi riktig nok har i leirkar (jfr. 2 Kor 4,7), men som er mektigere enn svakheten og døden. Paulus skriver henført om dette store mysteriet: "Ja, jeg er overbevist om at hverken død eller liv, hverken engler eller 'makter', hverken de ting som nå er eller de ting som skal komme, hverken sfærenes eller dypenes 'krefter', eller noen annen skapning, skal kunne skille oss fra Guds kjærlighet, slik som den har vist seg i Kristus Jesus, vår Herre" (Rom 8,38-39).

1.3. Menneskets ansvar for livet

Dette livet som er skapt av Faderen, frelst av Sønnen og helliggjort av Ånden, tilhører ikke oss. "[I] livet som i døden hører vi altså Herren til" (Rom 14,8b). Livet tilhører Gud. Riktig nok har vi fått det som gave, og riktig nok kan vi praktisk og i stor utstrekning disponere det. Men i siste instans forbeholder Gud seg opphavsretten til sitt verk, ettersom han har skapt oss i sitt bilde og som et avbilde av seg selv (1 Mos 1,26-27). Mennesket er det eneste virkelige bilde som finnes av Gud. Og dette slektskapet mellom Gud og menneske har også viktige etiske følger. Først og fremst ligger det til grunn for menneskets ukrenkelighet. Å krenke et menneske er det samme som å vanhellige Gud i hvis bilde det er skapt. Men Gud nøyde seg ikke med dette, men ble selv menneske for å omdanne menneskene og gi dem enda større gudlighet (jfr. Kirkebønnen i tredje messe juledag: "[?] på underfullt vis skapte du menneskenaturen, og enda herligere har du gjenløst den"). Men fordi vi er skapt i Guds bilde har vi mennesker også fått det ansvar å være guds medarbeidere i skapelsesprosessen. Ved vår fri vilje og vår fornuft kan vi bygge opp, bevare og fremme livet. Men vi kan også misbruke vår frie vilje og fornuft ved å rive ned, ved å drepe og tilintetgjøre. Salmenes bok er full av undring over menneskets muligheter: "[?] hva er da et menneske, siden du kommer det i hu, et menneskebarn, siden du tar deg av det? Du gjorde ham lite ringere enn Gud og kronet ham med ære og herlighet. Du gjorde ham til herre over dine henders verk, alt la du under hans føtter" (Sal 8,5-7).

I dette nedarvede ansvar for å forvalte Guds verk trenger vi ikke å kjenne oss helt i villrede. I hver og én av oss har Gud nedlagt kunnskap om den naturlige lov, en stor moralsk intuisjon som alle mennesker har tilgang til, uansett tro eller livsanskuelse, og som forteller oss hva som er rett og galt (jfr. Rom 2,14-16). Hvis vi følger denne loven ved å gjøre det gode og unnlate det onde, fremmer vi Guds verk er på jorden. Men det hender ikke så sjelden at vi mennesker er uenige om hva denne naturlige loven egentlig foreskriver i spesifikke spørsmål og i enkelttilfeller. Og ettersom vi alle er påvirket av oppdragelse og miljø synes det noen ganger umulig å komme frem til enighet om disse spørsmålene, ikke minst i våre moderne, pluralistiske samfunn.

For oss mennesker er den Hellige Skrift, Bibelen, autentisk tolket av Kirken, den mest pålitelige rettesnor når det gjelder vurdering og tolkning av den naturlige lovens innhold. Den er vår ledestjerne i alle moralske vurderinger. Både Skriften og den naturlige lov har jo på hver sin måte det samme opphav, nemlig Gud. Nye vitenskapelige oppdagelser, en sterk allmenn opinion angående et spørsmål eller det moderne livets flertydighet og kompleksitet kan imidlertid gi opphav til omprøving av hevdvunne etiske overbevisninger. Selv om det er selvsagt at hver generasjon må tolke tilværelsen ut fra en fordypet kunnskap om natur og kultur, virker det nødvendig i dag - ikke minst i spørsmål om vern av menneskelivet - å verge seg mot en ukritisk tilpasning til den allmenne opinionen.

La oss ikke glemme at 1900-tallet kommer til å gå inn i historien som det blodigste av alle: et århundre da vitenskapelig kompetanse, byråkratisk iver og ideologisk overbevisning ble ført sammen og satt i ødeleggelsens tjeneste, mens en åndelig utarmet og blind opinion gav sin

stilltiende tilslutning. Mot denne bakgrunnen fremstår Skriftens klare forbud: "Du skal ikke slå i hjel" (2 Mos 20, 3; 5 Mos 5,17) ikke bare som svært relevant, men som absolutt uomgjengelig hvis vi skal ha et håp om noen sinne å skape et mer rettferdig samfunn.

1.4. Det ufødte barnets verdighet i kristen tradisjon og lære

Etter grundig teologisk og filosofisk refleksjon lærer Den katolske kirke med ettertrykk at menneskelivets ukrenkelighet oppstår ved unnfangelsen. ¹

Den Hellige Skrift vitner entydig om det ufødte barnets verdighet. Allerede i det Gamle Testamente sier Herren gjennom profeten Jeremia: "Før jeg formet deg i mors liv, kjente jeg deg, og før du ble født, helliget jeg deg" (Jer 1,5). Salmenes bok beskriver menneskets tilblivelse på lyrisk vis: "For du har skapt mitt indre, du har vevd meg i mors liv. [?] Mine ben var ikke skjult for deg da jeg ble skapt i lønndom og ble formet i jordens dyp. Du så meg den gang jeg var et foster, i din bok ble alt skrevet opp; mine dager ble dannet før en eneste av dem var kommet" (Sal 139,13-16).

Det kristne menneskesynet utvikles fra denne gammeltestamentlige respekten for menneskelivet. Det inngår i den kristne troens overbevisning at man har fått sin fulle verdighet ved at Gud ble menneske og har tatt på seg vår natur. Menneskelivet er hellig fordi det i Kristus nå er uoppløselig forenet med Guds egen natur.

Denne overbevisningen og innstillingen til det ufødte livet førte de første kristne til helt fra begynnelsen å ta avstand fra abort og det å ta ufødte og nyfødte barns liv. Begge deler var vanlig i middelhavskulturene. I Didaché, et dokument fra den apostoliske tiden (omkring år 100), heter det uttrykkelig: "Du skal ikke drepe et foster ved abort, heller ikke skal du drepe et nyfødt barn".² De samme meningene kommer igjen i det noe senere Barnabasbrevet og Brevet til Diognet. Abort ble sett som en fornærmelse mot Gud, ettersom det innebærer med vilje å ødelegge noe han har skapt. Kirkefedrene er også enige om dette i sine skrifter.³

I de senere århundrene ble dette synet på fosterets verdighet bekreftet i den liturgiske praksis.⁴

Også i vår tid hever Kirken sin røst for å forsvare det ufødte barnets verdighet og rett til liv. Da alle verdens katolske biskoper var samlet under Det annet Vatikanconsil (1962-1965) skrev de: "For Gud, som er livets Herre, har selv betrodd menneskene det oppdrag å verne om livet, og gjøre det på en menneskeverdig måte. Livet skal vernes om fra unnfangelsen av med største omhu. Både fosterdrap og barnemord er himmelropende forbrytelser" (Den pastorale konstitusjon om Kirken i verden av i dag, [Gaudium et spes](#), 51).

Kirkens engasjement for det ufødte barnet kommer til uttrykk blant annet i Kirkeretten. Den straffer dem som medvirker til abort med å utestenge dem fra det sakramentale fellesskapet (jfr. Kirkeretten, *Codex iuris canonici*, can.1398). [Den katolske kirkes katekisme](#) presiserer at denne strenge forholdsregel ikke på noe vis vil "begrense barmhjertighetens virkefelt", men tar sikte på å vise "alvoret i den forbrytelse som er blitt begått, den uopprettelige skade som er påført den uskyldige drepte, foreldrene og hele samfunnet" ([2272](#)).

Til sist har pave Johannes Paul II i encyklikaen [Evangelium vitæ](#) fra 1995 klart og tydelig gjengitt Kirkens lære i abortspørsmålet og slått fast "i enhet med biskopene" at "provosert abort, det vil si abort som er villet som mål eller middel, alltid er et alvorlig brudd på den moralske orden" (*Evangelium vitæ*, 62).

Situasjonen i Norden

Vi er fullt klar over at vår overbevisning om det ufødte barnets verdighet og ukrenkelighet ikke deles av en stor del av befolkningen og at abort er akseptert av mange og vidt utbredt i våre land. Det utføres anslagsvis 75.000 aborter hvert år i Norden.⁵ Vi kan ikke slå oss til ro med slike forhold. Det er dypt ulykkelig at så mange unge har vært med på å avbryte en graviditet, og det bør vekke oss alle til besinnelse.⁶

Vi må satse større ressurser på utdanning, informasjon og forbedret lovgivning slik at vi kan forebygge aborter og forhindre at ett eneste menneskeliv slukkes.

Det er mange og komplekse årsaker til den herskende ettergivende innstillingen til abort. Her vil vi ikke gi en idéhistorisk forklaring eller et uttømmende svar, men vise til visse fenomener i abortproblematikken som er typiske for den vestlige verden generelt og for våre land spesielt.

2.1. Ønsket om økt selvbestemmelse

Et særtrekk ved nåtidens forherdede moraloppfatning er ønsket om i økende grad å få selvbestemmelse eller autonomi. Evnen til en slik frihet "er et prektig tegn på Guds bilde i mennesket" (Den pastorale konstitusjon om Kirken i verden av i dag, *Gaudium et spes*, 17) og derfor noe godt. Men vår frihet må stå i forhold til den rette bruken av de gaver og begavelser vi råder over. Vår frihet kan aldri innebære frihet fra ansvaret for våre medmenneskers livsvilkår.

I dag er vi imidlertid vitne til en situasjon der det å utøve denne friheten i stadig større grad har blitt et mål i seg selv. I kombinasjon med økt kjøpekraft har dette ønsket ført til et fenomen som sosiologene kaller "umiddelbar behovstilfredsstillelse" (*immediate gratification*) Vi vil ha mer av det vi ønsker oss, og det med det samme, i den falske forhåpningen at vi slik vil få stillet alle våre behov. Denne holdningen preger til og med vår innstilling til menneskelivet. Et uttrykk som "å skaffe seg barn" er betegnende. Med en slik mentalitet risikerer vi at barnet betraktes som en forbruksvare som kan bestilles når det passer, og som ved leveranse må oppfylle visse kvalitetskrav for å bli akseptert. Med en slik tankegang kan det være nærliggende å overveie abort når en graviditet ansees som uønsket.

Vi kan aldri utøve vår rett til selvbestemmelse på bekostning av et annet menneskes rett til liv. Hvert menneske er unikt og uerstattelig i Guds øyne (jfr. Matt 10,29-31). Selv om hvert individ er vakt til livet ved foreldrenes medvirken er mennesket som helet, med kropp og sjel, skapt av Gud (jfr. 1 Mos 2,7). Han kaller hver og én av oss, individuelt, til en personlig relasjon med ham: "Ja, du drog meg fram av mors liv og la meg trygt ved hennes bryst. Fra fødselen av ble jeg overlatt til deg, fra mors liv har du vært min Gud" (Sal 22,10-11). I dette henseende er alle mennesker like og bør derfor behandles som likeverdige.

Det faktum at enkelte graviditeter betraktes som uønskede eller ikke er planlagte gir oss ingen rett til å avbryte dem med vilje, ettersom det her er vakt til liv et menneske som er uendelig verdifullt i Guds øyne. Vi vil understreke at vi har ikke tenker på slike medisinske inngrep som foretas for å redde livet til en gravid kvinne, og som skulle kunne føre til at det ufødte barnet dør. I slike tilfeller er hensikten ikke å abortere barnet, men å redde liv.

Det faktum at enkelte barn blir født fysisk eller psykisk utviklingshemmede, gir oss ingen rett til å disponere over livet deres. Disse handikappene gjør dem ikke på noen måte mindre verdige til å få del i livets gave og erfare Guds og sine medmenneskers kjærlighet. Kirken motsetter seg enhver form for diskriminering basert på helsetilstand eller kjønn og hevder bestemt alle menneskers fundamentale og like verdighet (jfr. Rom 2,11; Gal 3,28; Ef 6,9).

Den moderne fosterdiagnostikken, som på et tidlig tidspunkt og med økende sikkerhet kan fastslå det ufødte barnets helsetilstand og kjønn, må aldri anvendes for å overveie en eventuell abort (jfr. *Den katolske kirkes katekisme*, [2274](#)).

2.2. Situasjonen til de vordende foreldrene

En av de viktigste sosiale landevinningene i våre land i dette århundret har vært kvinners økende deltakelse i hele samfunnslivet. Den endrede livssituasjonen har gitt kvinner mulighet til å utvikle sin identitet, ikke minst ved utdanning og yrkesaktivitet. I sammenlikning med de fleste andre land har vi i Norden kommet langt i vår streben etter likestilling mellom kjønnene. Vi kan likevel ikke nøye oss med det, men må fortsette å motarbeide alle former for kjønnsdiskriminering.

Situasjonen er imidlertid ikke entydig positiv. Både menn og kvinner er i dag presset av et stort karrierejag. Ofte sammenfaller de årene man arbeider mest intensivt med å etablere seg i yrkeslivet med de årene de fleste i vår del av verden stifter familie. Mange kvinner opplever at deres økende deltakelse i arbeidslivet ikke har ført til at det forventes mindre arbeid av dem i hjemmet. Dette fører til en mye større arbeidsbelastning, noe som igjen fører til at kvinner ofte lider mer av stress og sover dårligere enn menn. Dette gjelder ikke minst kvinner som er i den alderen da de føder barn. Vel vitende om at det er stor risiko for å havne i en slik situasjon, kan kvinner se seg tvunget til å avstå fra å bli mor i det hele tatt, ved for eksempel å velge å ta abort ved en uønsket graviditet.

Den skjeve arbeidsfordelingen kan også skape spenninger i familien som på sikt fører til skilsmisse. Vi vil derfor understreke at, akkurat som kvinner, har også menn plikt til å prioritere familien foran alt annet.

I det siste har det kommet frem at det stadig oftere forekommer at arbeidsgivere krever at unge kvinner garanterer at de ikke skal bli gravide, før det kan komme på tale med en ansettelse. Ikke bare er dette å legge seg opp i en ung kvinnes liv på et utilbørlig sett. Det tyder også på at det er en utbredt oppfatning at det er det bare er kvinnen som har ansvar for barna, for ingen unge menn avkreves en lignende garanti. I en så presset situasjon kan en graviditet som ikke er planlagt, oppleves som så tungt at en kvinne vil velge å ta abort.

Vi må ikke glemme at både kvinnen og mannen fra unnfangelsesøyeblikket bærer ansvar for det ufødte barnet. Faren har like store rettigheter og plikter overfor det ufødte barnet som moren. Derfor har også fedre nå rett til fødselspermisjon. Dette er en lovfestet rett som arbeidsgiveren ikke kan nekte dem.

Vi er klar over at mange foreldre er glade for å kunne ha barna sine på daghjem, og at det kan være godt og utviklende for eldre førskolebarn å være på førskole i det minste noen timer om dagen. Det avgjørende er at foreldrene står fritt til å velge det de synes er best for barna sine. Derfor er det samfunnets plikt å sørge for at man ikke, for eksempel ved en ufordelaktig skattepolitikk, tvinger begge foreldrene ut i arbeidslivet hvis de ville foretrekke at en av dem var hjemme og passet barna.

Menn som forlater familien sin, er et voksende problem over hele verden, ikke minst i fattige områder. Stadig flere kvinner blir alene om å forsørge og oppdra barna. I våre land er det - til tross for den økende likestillingen - fortsatt vanligst at det er moren som tar hovedansvaret for barna etter en separasjon. I Norden har alenemødre forholdsvis velordnede forhold, men de er likevel blant dem som har det verst når det gjelder økonomi og stressrelaterte sykdommer. Dette er en naturlig følge av å være i jobb eller studere samtidig som man alene har ansvaret for barna og husarbeidet.

Det er av avgjørende betydning at menn tar sin del av ansvaret for barna, både økonomisk, følelsesmessig og i det daglige. Dette står ved lag selv om mannen og kvinnen ikke lenger bor sammen.

Omgivelsenes innstilling til en graviditet er ofte avgjørende for hvilket forløp den kommer til å få. Hvis et ungt par akkurat har fått vite at de venter barn, og så møtes med den innstillingen at graviditeten er et problem, er det stor risiko for at de velger abort. Derfor burde lovverket i større grad være innrettet på å gjøre det lettere å ha barn. Dette kan for eksempel skje ved å skape bedre økonomiske forutsetninger for foreldre. Ingen skal trenge å ta den tunge beslutningen å avbryte en graviditet, aller minst av økonomiske årsaker.

Vi vil minne om at i følge kristen lære er seksuell omgang forbeholdt ektefeller. De beste forutsetningene for at det barn som blir til, tas imot med kjærlighet og glede finnes i ekteskapet og i et trygt forhold mellom ektemaker som er åpne for livets gave.

2.3. Feminismen og synet på abort

I kampen mot den urett som fortsatt rammer kvinner har det iblant blitt hevdet at befrielse fra den tradisjonelle kvinnerollen og fra kvinners identitet som mødre er en forutsetning for kvinners virkelige frigjøring. Det hevdes at evnen til forplantning må kontrolleres helt, ved blant annet full tilgang til prevensjonsmidler og abort, slik at en uønsket graviditet til enhver pris kan forhindres eller avbrytes. I dette perspektivet fremstår det ufødte barnet som et hinder for kvinner som ønsker likestilling.

En forandring i innstillingen har likevel begynt å gjøre seg gjeldende. Germaine Greer, en av foregangsskikkelsene i feministbevegelsen, tar i sin siste bok "Den hele kvinnen"⁷ avstand fra sitt tidligere udelt positive syn på abort. I stedet hevder hun at abort er et uttrykk for at menn fortsatt undertrykker kvinner seksuelt. Man forventer at kvinner stadig skal være klare for seksuelt samkvem, ettersom prevensjonsmidler og abort kan hindre eller avbryte en uønsket graviditet. Hun peker blant annet på at prevensjonsmidler og abort har blitt en industri med stor økonomisk betydning for de innbandede. "I det britiske underhuset lyktes antiabortlobbyen år etter år i å få fremmet nye lovforslag, tilsynelatende uten å være klar over at det medisinske etablissementet ikke har til hensikt å tillate noe innhugg i deres rett til å disponere over befruktete egg, fostre og embryoer etter eget for godtbeholdende."⁸

Kristne feminister, som sammen med blant andre oss biskoper, deler et engasjement mot den urett som fremdeles rammer kvinner, påpeker ganske riktig den feil det er å sette det ufødte barnets og den gravide kvinnens interesser opp mot hverandre.⁹ De hevder at det som preger en ekte feminisme er et samfunnssyn som omfatter løsninger på globale problemer som er etisk holdbare ved at de tar hensyn til alle mennesker, også ufødte barn.

Kristne feminister oppfatter det som et svik mot ekte feministiske verdier når feminister forsvarer den vold mot menneskeheten som abort innebærer. Ifølge kristne feminister kan man ikke akseptere en etikk som ensidig fikserer på autonomi og økonomisk vekst, som styrker og aksepterer menneskets, særlig menns, tendens til å dominere den globale utviklingen. Den må erstattes av en etikk basert på ansvaret for vår neste.

Som i alt annet har Jesus her gått foran oss og gitt oss et eksempel til etterfølgelse: "I all Jesu lære, som i hans liv, finnes det ingen ting som anerkjenner den diskrimineringen av kvinner som var typisk for hans epoke. Tvert om uttrykker hans ord og gjerninger alltid den respekt og ære kvinner har rett til" (Johannes Paul IIs apostoliske brev [Mulieris dignitatem](#), 13).

Gud ble menneske gjennom en kvinne, jomfru Maria. I henne, gjennom hennes uforbeholdne ja til Gud, finner alle kvinner og menn målestokken på sin høye verdighet og sitt høye kall.

2.4. Synet på det ufødte barnet

I alle nordiske land er det i dag tilgang til lovlig og offentlig bekostet abort. Lovgivningen varierer fra land til land, men alle tillater fri abort frem til tolvte svangerskapsuke.¹⁰

For 20-30 år siden, når våre abortlover ble til, ble fosteret stort sett betraktet som en del av kvinnens kropp. Det kunne derfor fjernes hvis hun ønsket det, i respekt for hennes fysiske integritet. Dypere kunnskap om det ufødte barnet har imidlertid brakt på det rene at dette ikke er tilfellet. Selv om det i høyeste grad er avhengig av moren, både for næring surstoff, utsondring og beskyttelse, er det ufødte barnet et eget individ med blant annet en egen genetisk identitet, eget blodomløp og immunforsvar. Moderne fosterdiagnostikk og tilgang på stadig mer avansert teknikk for medisinsk behandling av ufødte barn har også ført til at helsevesenet anerkjenner dem som pasienter med egne behov og rettigheter. I takt med at vår kunnskap om det ufødte barnet vokser, uthules også manges overbevisning om at tolvte svangerskapsuke et en relativt sikkert tidspunkt å trekke grensen for moralsk forsvarlig abort. I dag vet man at barnet har følelser tidligere enn man trodde. Sensoriske nervetråder finnes rundt munnen allerede i syvende svangerskapsuke, og nye resultater viser at barnet kan føle smerte allerede i tiende uke. På dette tidspunktet er barnet allerede svært utviklet. Med tanke på de kunnskaper om "det ufødte barnets kompetanse"¹¹ som vi erverver dag etter dag, kommer det, også ut fra et ikke-kristent perspektiv, til å bli stadig vanskeligere å forsvare en grense for når det skulle være moralsk forsvarlig å utslukke et barns liv.

Rent filosofisk forsvarer man fortsatt slik utslukning av ufødte og nyfødte barn ved å hevde av de ikke kan ansees som personer ettersom de mangler selvbevissthet og derfor ikke har interesser som vi trenger å ta hensyn til.¹² Her innføres en distinksjon mellom biologisk og personlig liv. Med biologisk liv mener man de ubevisste kjemiske prosessene som styrer organismens utvikling, forplantning og overlevelse. Med personlig liv mener man derimot det liv som oppleves av et selvbevisst og autonomt individ, eller en persons erfarte liv. Hensikten med denne distinksjonen er å fremheve den selvsagte moralske overlegenheten som det personlige livet har fremfor det biologiske, for så å kunne hevde personens fullstendige rett til å forføye over sitt eget og andres ubevisste biologiske liv.

Dette dualistiske synet på mennesket er mer enn tvilsomt. Riktignok er det også i den kristne tradisjonen vanlig å skille mellom kropp og ånd, men denne distinksjonen er formell og setter ikke på noen måte spørsmålsteget ved det faktum at mennesket er et udelelig individ. All menneskelig erfaring viser at kroppen vår sameksisterer med våre tanker og at begge utvikles samtidig og som en helhet. Et foster *blir* ikke et menneske, men *er* allerede en menneskelig skapning i utvikling. Allerede ved unnfangelsen er embryoet utrustet med alle naturgitte indre forutsetninger for å kunne utvikles til et fullvoksnet og selvbevisst individ. Derfor hevder Kirken bestemt at "mennesket bør respekteres og behandles som en person fra og med unnfangelsen. Fra dette tidspunktet må også hvert uskyldig individs ukrenkelige rett til liv aktes" (troskongregasjonens instruksjon *Donum vitae*, 1987, I,1). Dette forklarer også hvorfor Kirken så kraftig motsetter seg alle eksperimenter og behandlinger av embryoer der disse skades. Det dreier seg jo allerede om menneskelig liv.

Oppfordringer og forslag

3.1. Til alle katolske kristne i Norden

Vi oppfordrer alle våre brødre og søstre i den katolske tro til å vise aktelse for det ufødte barnet i ord og gjerning. Vi er fullt klar over at det blant oss finnes dem som tidligere tatt abort eller medvirket til det. Kirkens klare budskap i denne saken har ikke til hensikt å fordele skyld, men å redde liv. Livets evangelium retter seg også til disse brødre og søstre. Kristus sier at "[det] blir større glede i himmelen over én synder som omvender seg, enn over niognitti rettferdige, som ikke har noe å angre" (Luk 15,7). En tung erfaring på dette området kan i fremtiden stilles i livets tjeneste gjennom bønn og aktivt vitnesbyrd.

3.2. Til andre kristne i Norden

Vi ønsker å arbeide sammen med andre kristne i Norden for økt respekt for det ufødte barnet og ber om støtte fra alle våre kristne brødre og søstre. Den katolske kirke i Norden representerer bare en brøkdel av kristenheten i våre land. For at hele evangeliets sannhet om livets verdighet skal forkynnes tydelig og tas imot, er det nødvendig med en forenet kristenhet og med alle kristnes aktive medvirkning. Vår Herre har jo bedt: "La alle bli ett, slik som du, Far, er i meg og jeg i deg, - la også dem være ett i oss, så verden kan tro at det er du som har sendt meg" (Joh 17,21).

3.3. En strategi for livet

Vi foreslår at man i hvert bispedømme eller land i Norden, innen Den katolske kirke utarbeider en strategi for å fremme aktelsen for det ufødte liv gjennom katekese, sjelesorg, forkynnelse og informasjon. I denne forbindelse kan man også peke på at adopsjon kan være et alternativ for å redde barns liv.

Vi foreslår at slik virksomhet finansieres av et "Fond for Livets" som opprettes i denne hensikt innenfor hvert bispedømme muligheter. Fondet skal, gjennom frivillige gaver, på bispedømme- og lokal-plan støtte initiativer i ufødte barns tjeneste og til støtte for deres foreldre.

Kirken skulle kunne bidra til at de som venter barn, beholder dem ved å tilrettelegge slikt som det kan være vanskelig å ordne på annet vis, ved å være det sosiale nettverket som mange unge mangler i dag. Kirken skulle kunne stifte en organisasjon for dem som vil hjelpe aleneforeldre og der aleneforeldre kan treffes og støtte hverandre.

De katolske menighetene bør undersøke hvilke muligheter man har til å hjelpe unge foreldre, ikke bare økonomisk, men også praktisk. Det er viktig at vi skaper en slik stemning i våre menigheter og gudstjenester at barnefamilier føler seg velkomne. Det må være rom for barna slik at de forstår hvor stor pris vi setter på dem.

Oppsummering

Kristus har "brutt dødens makt og latt liv og udødelighet gry for oss gjennom evangeliet" (2 Tim 1,10). I lys av dette glade budskapet om livet i Kristus fremstår ikke vår kristne tro først og fremst som et regelverk som vi må følge til punkt og prikke, men som vårt kjærlighetsfulle svar på Faderens henvendelse til oss i Sønnen. Det er Gud som har tatt initiativ til å skape oss som frie skapninger med egen vilje og fornuft. I dag har mennesker mulighet, kanskje mer enn noensinne, til å utøve denne friheten og forføye over andres liv. Men spørsmålet gjenstår: Hvordan kan vi svare på Guds initiativ, hvordan kan vi best mulig besvare hans overveldende kjærlighet?

I dette hyrdebrevet har vi biskoper forsøkt å angi noen årsaker til hvorfor vi tror abort er en handling som er uforenelig med denne kjærligheten og hvorfor menneskelivet bør vernes fra unnfangelsen til den naturlige død.

Vi kan ikke forføye over livet, Guds gave, men med Guds nåde og takket være vår Herre Jesus Kristus kan vi håpe en dag å få erfare Guds nærvær i all evighet. Som den hellige Irenaeus så vakkert uttrykker det: Guds ære er det levende mennesket og menneskets liv er å kunne se Gud."¹³

Göteborg, den hellige [Lukas](#)' dag, 18. oktober 1999

- + [Gerhard Schwenzer](#)
Biskop av [Oslo](#)
Formann i Den nordiske bispekonferansen
 - + [Anders Arborelius](#)
Biskop av [Stockholm](#)
Nestformann i Den nordiske bispekonferansen
 - + **Czeslaw Kozon**
Biskop av [København](#)
 - + [Johannes B. M. Gijsen](#)
Biskop av [Reykjavik](#)
 - + [Gerhard Goebel](#)
Biskop-prelat av [Tromsø](#)
 - + **William Kenney**
Hjelpebiskop i [Stockholm](#)
 - + [Georg Müller](#)
Biskop-prelat av [Trondheim](#)
 - p. Johannes Aarts**
Stiftsadministrator for [Helsinki](#)
 - + **Hans Martensen**
Biskop emeritus av [København](#)
 - + **Hubertus Brandenburg**
Biskop emeritus av [Stockholm](#)
-

Noter

1

Vi er klar over at ved unnfangelsen er det ennå for tidlig i snever forstand å tale om et *individ*s tilblivelse, ettersom zygoten kan deles og f. eks. føre til utviklingen av eneggede tvillinger. Denne biologiske muligheten bestrider dog ikke på noen måte Kirkens lære om at et nytt menneskeliv oppstår ved unnfangelsen; et menneskeliv som allerede tilhører vår art og som derfor må respekteres.

2

For en fullstendig historisk redegjørelse for Kirkens stillingstagen i spørsmålet om abort og drap av ufødte og nyfødte barn, se John T. Noonan: "An Almost Universal Value in History" i *The Morality of Abortion*, ed. John T. Noonan, Harvard UP, Cambridge, Mass. 1970.

3

Tertullian (omkring år 200), som riktignok hadde et kvinnesyn som Kirken i dag har tatt avstand fra, taler bl.a. om fosteret i følgende aktuelle ordelag: "Det er et menneske, det samme menneske som det en gang kommer til å utvikles til. Frukten finnes jo allerede helt og holdent i frøet" (*Apologeticum*, IV, 8). På 200-tallet fordømmer Clemens av Alexandria abort ut fra en annen motivering, nemlig at det å ta livet av barn strider mot Kristi kjærlighetsbud, som sier at vi skal elske hverandre slik som han har elsket oss (Joh. 15, 12).

4

Omkring år 550 begynte man å feire Herrens bebudelse den 25. mars (ni måneder før jul) som en påminnelse om Kristi unnfangelse. Når Kirken på 1100-tallet begynte å feire en høytid for Marias unnfangelse den 8. desember var det med tanke på at Kirken i seks hundre år hadde feiret hennes fødselsdag den 8. september. Jfr. A.G. Martimort: *L'Eglise en prière IV. La liturgie et le temps*, Desclée, 1983, s. 155.

5

I følge de nyeste tilgjengelige statistiske opplysningene var antallet aborter utført i Sverige 1998: 31 008, Danmark 1996: 18 135, Finland 1997: 10 238, Norge 1997: 13 985, Island i 1997: 919 (foreløpig tall).

6

I en undersøkelse som nylig ble gjort av Stockholms Läns Landsting, fremgikk det f. eks. at så mange som 21% av de tilfeldig utvalgte ungdommene mellom 16 og 19 år hadde anvendt såkalte angrepiller, det vil si piller som kvinnen kan ta etter et ubeskyttet samleie for å hindre at et eventuelt befruktet egg fester seg og utvikles i livmoren.

7

Germaine Greer: *Den hele kvinnen*, 1999.

8

Germaine Greer: *Den hele kvinnen*, 1999.

9

Jfr. Sidney Callahan: "Abortion and the Sexual Agenda: A Case for Pro-life Feminism" i *Abortion, A Reader*, ed. Lloyd Steffen, Pilgrim Press, Ohio, 1996.

10

I Island presiserer man at det må foreligge medisinske eller sosiale årsaker og at inngrepet bør skje så tidlig som mulig og helst før utgangen av 12. svangerskapsuke. Etter 16. svangerskapsuke må abort godkjennes av de ansvarlige myndigheter. I Danmark innvilges abort etter 12. svangerskapsuke på grunn av sosiale og medisinske årsaker, men loven spesifiserer ingen øvre tidsgrense for når det ufødte barnet har rett til liv. I 1996 ble det for eksempel utført tolv aborter etter 23. svangerskapsuke, inklusive tre på foster i 32. og 33. svangerskapsuke. I Sverige tillates abort frem til 18. svangerskapsuke. Etterpå, og frem til levedyktighetsgrensen (som i dag beregnes til 22. uke), kan abort bare utføres hvis det foreligger særskilte grunner og etter

godkjennelse fra sosialstyret. I Norge innledes loven om abort av et forord som spesifiserer at staten har plikt til å gi etisk veiledning, seksualopplysning, kunnskap om menneskelige relasjoner og veiledning i ansvarlig familieplanlegging for å begrense antallet aborter til et minimum. Etter tolvte graviditetsuke må det foreligge særlige omstendigheter, og en graviditet kan ikke avbrytes etter at fosteret har blitt levedyktig. Lovgivningen i Finland presiserer at abort er tillatt av medisinske og sosiale årsaker frem til tolvte svangerskapsuke, men kan av medisinske årsaker tillates helt frem til 24. uke.

11

Kerstin Hedberg Nyquist: "Det ofödda barnets kompetens", *Signum* 3/98, ss. 80-83.

12

Dette synet forfektes av flere filosofer, blant andre Michael Tooley, Peter Singer og Helga Kuhse. Kuhse har for eksempel skrevet: "? we cannot even say that continued life is in a new-born infant's interests. It is true, of course, that an infant may, if all goes well, grow into a happy child and adult and judge her life worthwhile; but, as we have already seen, this is not always the case. Moreover, and this is the crucial point, the person's life is not linked at the mental level with the life of the infant. The infant and the child is physically the same organism, but the child is a person in the full sense of the term, and the infant is not. This means that infants (like kittens and fetuses) do not have an interest in their own continued existence, that they do not have a 'right to life', and that it is not *directly* wrong to refrain from preserving their lives." Jfr. Helga Kuhse: "Quality of Life as a Decision-Making Criterion II" I *Ethics and Perinatology*, ed. Amnon Goldworth, Oxford UP, New York, 1995.

13

Adversus haereses, IV, 20.